

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME
KOMİSYONU**

**BATI ÜLKELERİNDEKİ İSLAM
DÜŞMANLIĞINI İNCELEME
ALT KOMİSYON TUTANAKLARI**

30.06.2016 Tarihli Alt Komisyon Toplantı Tutanağı

30 Haziran 2016 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.08

BAŞKAN : Ali İhsan YAVUZ (Sakarya)

BAŞKAN – Arkadaşlar, hoş geldiniz.

Bildiğiniz üzere, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde “Batı ülkelerinde İslam düşmanlığı” konulu bir alt komisyon kurulmuştu daha önce ve onun ilk toplantısını bundan önce yapmıştık, bugün ikinci toplantısını yapıyoruz.

Daha çok eğilim bazında İslam düşmanlığından yansıyan hususları araştıran bir komisyon olarak değil de daha ziyade İslam düşmanlığını körükleyen, sebep olan ve İslam düşmanlığının sonuçlarına ilişkin çalışmalar yapmak üzere kurulmuş bir komisyondan bahsediyoruz.

Tabii, İslam düşmanlığı konusu sadece son zamanlarda dile getirilen bir husus değil, çok derine inen bir tarafı var, çok boyutlu da bir husus bu İslam düşmanlığı konusu ama belli dönemlerde de artma eğilimi gösteriyor tabii. Özellikle, 2001 yılında İkiz Kuleler hadisesinden sonra bir hayli artış trendi içerisine giren bir İslam düşmanlığı konusunu Batı ülkelerinde, Avrupa’da ve dünyanın çeşitli bölgelerinde müşahede ediyoruz.

Şimdi, bugün de yine bu konuya ilişkin kendilerinden istifade etmek üzere Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü Vekilimiz Profesör Doktor Halife Keskin Hocamız ve yine, Diyanet İşleri Uzmanı Hüseyin Koç arkadaşımız bugün misafirlerimiz ve bu konuya ilişkin kendilerinin düşüncelerini, Diyanet İşleri Başkanlığının, Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün bu konudaki yaptığı çalışmaları veya bu konudaki önerilerini dinleyeceğiz. Dolayısıyla, ben bir kez daha bu Komisyonun hayırlı çalışmalar yapmasını diliyorum ve Hocamıza söz vermek istiyorum. Hocamız, herhâlde, önce bize bu konulara ilişkin bir sunumda bulunacak, daha sonra da varsa arkadaşlarımızın sorularını alacağız.

Tabii, Meclis sabahlara kadar çalışıyor. Dün gece sabahlamıştık, bu gece de sahur yapmıştık Mecliste. Onun için belli ki arkadaşlar yorgun düştüler ve bir kısmı arkadaşlar buraya intikal edemediler ama bir yandan biz çalışmalarımızı tabii ki az olsak da sürdüreceğiz. Ben Alt Komisyon Başkanı olarak görev yapıyorum, Ali İhsan Yavuz, Sakarya Milletvekili. Bir yandan da HDP Milletvekilimiz yine bu Komisyonda görevli Ayhan Bilgen de burada üyemiz olarak bulunuyor. Diğer üyelerimizden de gelen oldukça içeriye girecekler elbette. Sorusu olan arkadaşlar da sorularını yansıtacak ve bugünü böyle inşallah değerlendirmiş olacağız.

Hocam, hazırsanız size mikrofonu bırakabiliriz. Öncelikle sizi bir dinleyelim inşallah.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN
- Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; teşekkür ediyorum.

Tabii, önce ramazanınızı tebrik edeyim. Şehitlerimize rahmet, yaralılarımıza Allah’tan acil şifalar diliyorum.

Tabii, İslamofobi, bizim Diyanet İşleri Başkanlığı olarak Dış İlişkiler Genel Müdürlüğümüzün hassasiyetle takip ettiği bir husus. “İslam düşmanlığı” yerine “İslamofobi” ya da “İslam karşıtlığı” kelimelerini biz tercih etmeye gayret ediyoruz çünkü “İslam düşmanlığı” dediğinizde sanki bir savaş başlamış gibi bir algı oluyor, her ne kadar görüntü öyle olsa da biz iş biraz daha yumuşasın diye İslam karşıtı faaliyeti İslam karşıtlığı olarak görüyoruz.

Başkanım, ben önce size bu 2013 ve 2014’le ilgili bizim -dosyanıza girmesi açısından-Başkanlığımızın kendi takip ettiği...

BAŞKAN – Bunlar ayrı ayrı nüshalar mı?

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN
- İki ayrı, evet.

Bu ikisi 2013, öbür aşağıdaki 2014 yani bir olaylar dizisi vardır, bir de önsöz, giriş anlamında bilgilerin olduğu bir kısım vardır. Ben onu size takdim edeyim.

Tabii, sizin bahsettiğiniz gibi bu İslam karşıtlığı ya da İslamofobi dediğimiz hadisenin uzun bir geçmişi vardır. “Ne zaman başlatalım?” dersek eğer, bunu biz Batı dünyasının İslam’la karşılaştığı zamana kadar götürmenin doğru olduğunu düşünüyoruz. Yani bu kelime genellikle İslam korkusu anlamına geliyor ama İslam’dan ve Müslümanlardan korkunun ötesinde İslam’a ve Müslümanlara karşı ayrımcılık, dışlamacılık ve şiddet içeren olaylar da dâhil her şeyi ihtiva eden bir mana taşımakta İslamofobi, İslam karşıtlığı. Endülüs’ün Müslümanlar tarafından fethedilmesiyle başlayan bir süreçten bahsetmek mümkün. Yani Müslümanlar ile Batı’nın ilişkisi tarih boyunca bazen bazı ülkelerle iyi ilişkiler kurulmuş olmasına rağmen, bir öteki ilişkisi hâlinde cereyan etmiş yani savaşlar, fetihler, geri çekilmeler vesaire ve Orta Çağ Batı dünyasına baktığımızda bugün karikatür kriziyle beraber müşahade ettiğimiz İslam algısının daha derin var olduğunu görüyoruz. Yani şöyle bugünkü basını takip eder, İslam karşıtı basını takip eder ve Müslümanlarla ilgili meydana getirilmiş ön yargılara bakacak olursak daha şiddetlisini Orta Çağ Hristiyan dünyasının yazılarından görmek mümkün. Bilhassa Haçlı Seferleri’ni başlatmak isteyen kişiler Müslümanlar aleyhine çok ciddi pejoratif kavramlar kullanmışlar. Bunları görmek mümkün.

Sizin de söylediğiniz gibi, yalnız bu İslam karşıtlığı bilhassa Avrupa’da 1988’lere kadar çok fazla öne çıkmıyor. 1988’lerden önce çift kutuplu bir dünya var: İşte Doğu bloku, Batı bloku. Sovyet Rusya karşısında Hür Dünya olarak adlandırılan Batı bloku ve Batı bloku içerisinde bulunan Müslümanlar ve Batı blokunun bu kavgada yanında bulundurmak istediği Müslüman ülkeler yani Türkiye gibi. Zaten Batı blokunda yer almış olan ülkeler var, bir de Türkiye’nin dışında diğer İslam ülkeleri var ki Batı bloku onlardan pek feda etmek istemiyor. Fakat 1988’den itibaren tabii İran İslam Devrimi’nin bu konuda bir önemli dönüm taşı, dönüm noktası olduğunu kabul etmemiz lazım ama 1988 yılında enteresan bir hadise oluyor: 1989’da Berlin Duvarı yıkılıyor ama yani Sovyet Bloku’nun çökmeye başladığı zamanlar biraz daha öncesine geliyor. 1988’de “Şeytan Ayetleri” diye bir kitap yayınlanıyor Salman Rüşdi tarafından İngiltere’de -yanlış hatırlamıyorsam- Eylül 1988 tarihinde. Bu tarihten itibaren bu Şeytan Ayetleri’ne karşı bilhassa İran İslam Cumhuriyeti’nden başlamak kaydıyla, İslam dünyasında çok ciddi bir aksülamel oluşuyor, tepki oluşuyor. Malumunuz olduğu üzere, İmam Humeyni’nin Salman Rüşdi’yle ilgili bir fetvası yayınlanıyor ve böylece yavaş yavaş artık Batı’da Müslümanların, ifade hürriyetine karşı tahammülsüz olduğu gibi bir izlenim yayılmaya başlıyor, bu 1988. Tabii, 1989’da Berlin Duvarı yıkılıyor. 1993 de önemli bir dönüm noktasıdır. Bu Medeniyetler Çatışması Tezi yayınlanıyor Samuel Huntington’un ve böylece yavaş yavaş NATO üyesi ülkelerin bu hâkim olduğu bölgelerde belki bir yeni düşman, belki bir yeni öteki arayış içerisinde Müslümanlık, İslamiyet -ama tabii İslamiyet denmiyor o zaman, radikalizm, radikal İslam- bir öteki olarak tespit ediliyor. Bundan sonra bakıyorsunuz, çok ciddi anlamda, Batı medyasında bilhassa dezenformasyonla, çoğu zaman çifte standart uygulayarak yeni bir Müslüman imajı oluşturulmaya çalışılıyor. Yani tarihte neredeyse ikili ilişkilerle 20’nci, yüzyılda unutulmaya başlanmış olan bu İslam imajı, Müslüman imajı yeniden meydana getirilmeye başlanıyor. Tabii, muhakkak bunun birçok sebebi var fakat bu göçmen Müslümanların görünür olması da -sanıyorum- önemli bir husus bu konuda. Çünkü daha önce 1960’lardan itibaren Türkiye’den yoğun göçler var. 1960’lardan bizden önce maarif ülkelerinden, Cezayir’den, Fas’tan, Tunus’tan ve Hint Halk Kıtası’ndan Pakistan’dan, Endonezya’dan Avrupa dünyasına ciddi bir göç var. İşte, Pakistanlılar daha

ziyade İngiltere’de, maarifler daha ziyade Fransa’da, bizler Türkler olarak daha sonraları Almanya’da ciddi bir Müslüman nüfus oluşturmuş bulunuyoruz. Bugün nereden bakarsanız bakın en düşük ihtimalle Batı Avrupa’da yüzde 7,5 civarında bir Müslüman nüfus var. 1980’lere kadar bunlar görünür değil yani o ilk yıllar belki camileri vesaire var ama görünür camiler değil. İşte, bir garaj veya bir hangar veya bir evin arkası mescitler olarak kullanılıyor. Fakat 1980’lerden sonra hem nüfusun artması hem Müslüman dünyasının biraz daha zenginleşmesiyle beraber camiler minareli ve görünür olamaya başlıyor. Bunun da çok ciddi bir etkisinin olduğunu düşünüyoruz. Yani Avrupa zaten 1998, 1990’da başlamış olan Müslümanlara karşı bir tereddüt ve korku meydana getiriyor. Müslümanların görünmeye başlamasıyla, görünür olmasıyla beraber bu alanlarda da İslam karşıtı faaliyetler yerini almaya başlıyor.

Sayın Başkanım, tabii, sizin bahsettiğiniz 11 Eylül 2001’deki hadiseler, Dünya Ticaret Merkezine yapılan saldırı, peşinden Müslümanlar aleyhine Danimarka’dan başlayan bir karikatür krizi, işte Londra’da Madrid’de Paris’te patlayan bombalar Müslüman karşıtlığını artık Batı dünyasında neredeyse gündelik hâle getiriyor. Yani bugün Batı dünyasının medyasına baktığımızda hangi ülkeye bakarsanız bakın, neredeyse her gün olmasa bile her hafta muhtemelen, muhakkak Müslümanlar aleyhinde yazılar çıkmaya başlıyor. Yani artık 2000’li yıllardan itibaren bunun işte endüstriye dönüştüğü kanaati oluşur, sadece bizde değil bu, yani adaletili düşünen, hakkaniyetli düşünen Batılı bilim, fikir adamları da artık bunun, İslamofobi’nin bir endüstrisinin olduğunu artık söylüyorlar. Başkanlığımız bunu tercüme etti, -işte üyelerimize de inşallah toplantı sonunda takdim edeceğiz- yani burada İslamofobi’nin nasıl başlatıldığı yani nasıl bir proje olduğu ve şu anda ne kadar insanın bu işten ekme yediğini gösteriyor. Bugün yapılan bir araştırma sadece Amerika’da İslamofobik faaliyetlere 200 milyon doların üzerinde bir fonun aktarıldığını gösteriyor değişik kuruluşlar tarafından, ki bu, çok önemli bir meblağ.

Evet, tabii, bugün günümüzde İslamofobi, dünya üzerinde ve özellikle Batı ülkelerinde yaşayan Müslümanların yaşam alanlarını daraltan ve hayatlarını zorlaştıran, önyargılarla, ayrımcılıkla, dışlamacılıkla ve bazen saldırılarla Müslümanları karşı karşıya bırakan bir hadise hâline gelmiş durumda. Neticeleri olarak yani sadece fiili saldırılar değil, bunun ötesinde artık mesela yüzde 7,5’lara ulaşmış Müslüman nüfus, Avrupa’da birçok alanda ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyor. Mesela eğitime baktığımızda bu yüzde 7,5 olan vatandaşlarımızın yani Müslümanların eğitim alanlarında ortaokula kadar hemen hemen hepsi, bir şekilde kolejlere kadar eğitimden istifade ediyorlar ama üniversite safhasına geldiğinde bu nispet yüzde 1’lere düşüyor yani eğitilmiş Müslüman nüfusu yüzde 1’lere kadar düşüyor, bazı ülkelerde bu daha da düşük. Tabii, iş bulma alanında çok ciddi bir ayrımcılığa maruz kalıyorlar, eğer isminiz bir Müslüman ismi ise ki bundan dolayı bazen isimlerini değiştirenlerin de olduğunu biliyorum, isminiz bir Müslüman ismi ise Ahmet, Muhammet, Hasan, Hüseyin, Avrupa ülkelerinde neredeyse iş bulmanız bir Avrupalıya nispeten 3-4 kat daha zor. Yani şöyle düşünelim, mesela Hollanda gibi bir yerde genel işsizlik yüzde 4,5-5 vardır, Türk nüfus arasında bu yüzde 12-13’lerdedir, genç nüfus arasında yüzde 17-20’ye kadar çıktığı yerler vardır. Yani Hollanda’yı örnek vermemin sebebi en İslamofobik faaliyetler açısından, tavırlar açısından en düşük olan yerdir İngiltere ve Hollanda, nispeten diğer Avrupa ülkelerine göre daha ılımlı ülkelerdir bu anlamda. Tabii, sosyal marjinalleşmeyi getiriyor bu hadiseler yani eğitimden dışlanıyorsunuz, iş hayatından dışlanıyorsunuz, bu sefer Müslümanlar sosyal hayattan da dışlanmış oluyorlar. Tabii, karşı bir suçlamayla gettolaşma ile karşı karşıya kalıyorsunuz. Bunların tamamı yani İslam karşıtı faaliyetlerin kanaatlerin, kararların neticeleri.

Bir tablomuz var, bu tablo bize kendi ataşelik ve müşavirliklerimizden bildirilen tablolardır. Tabii, durum daha kötüdür diyebiliriz. Mesela bu son yılda Almanya’da 46 tane camimize saldırı olmuş yani diğer bütün camileri de dâhil edersek 100’ü geçmektedir. Fransa’da 6 camiye saldırı olmuş, İsveç’te 2 camiye saldırı olmuş, Belçika’da bu yıl cami saldırısı yok, bir önceki yıl ciddi anlamda fazlaydı, İngiltere’de 1, ABD’de 17 cami saldırısı olmuş, Avusturya’da 6, İsviçre’de 2, Hollanda’da

17, Danimarka’da 1 toplam 98 camiye saldırı olmuş. Tabii, bu ferdi saldırılarla beraber 146 tane ferdi saldırı var. Cami saldırıları dediğimizde genellikle biz camilerimizde domuz kafasının konulması, kundaklama girişimleri veya camilerin duvarlarına ırkçı söylemlerin gamalı haç çizilmesi gibi hadiselerden bahsediyoruz. Diğer saldırılar da genellikle hakaret, tehdit mektubu veya başörtüsünden dolayı saldırılar... Bunlarla ilgili çok enteresan hadiseler vardır, Müslümanlar aleyhine ilanlar, broşürler yayımlama, kamusal alanda Müslümanların karşılaştığı fiili kısıtlamalar, “Müslüman olduğunuzdan dolayı sizi almıyoruz.” diye açıkça söylemler, bunlar yani yoksa diğerlerinin sayılması biraz zor gibi.

Kıyafetlere yönelik tacizler... Enteresan bir vakayı hatırlatmak isterim, en son 2015 yılının sonlarında Belçika’da bir Katolik kolej, kız öğrencilerinin etekleri dizlerinin altında, dizlerinden aşağıya geliyor diye 30 kız öğrenciyi okuldan uzaklaştırdı, mesela çok enteresan bir hadise.

Tabii, burada enteresan bir durum var, ona dikkatinizi çekmek isterim yani cami saldırıları ile ferde saldırılar arasında ülkelerde farklılıklar var. Mesela Almanya’da, Hollanda’da yani bizim daha çok olduğumuz ülkelerde camilere saldırı diğer saldırılara nispeten daha fazla ama Fransızların bulunduğu yani Fransızca konuşulan ülkelerde -daha ziyade Araplar vardır, Mağripli, Cezayir, Tunus ve Faslı kardeşlerimiz vardır- onların bulunduğu yerlerde de fertlere saldırı daha fazladır. Burada önemli bir husus bizim bulunduğumuz yerde kurumsallaşma daha önde ama Arap kardeşlerimizin bulunduğu yerde yani şahsi görünürlük biraz daha fazla. Belki kılık kıyafetten, hayat tarzından da kaynaklanıyor olabilir, onu zikretmek için bu tabloyu gösterdim.

Burada yapılan saldırılardan bazı örnekler var. Evet, Köln’deki camilerimize saldırı, Fransa’daki camilere saldırı, Avusturya’daki camilere saldırı, bunlardan görsel olarak birkaç örnek. Bu Müslümanlar aleyhinde yapılan bir broşür şeklindeki şeylerdir.

Evet, tabii, bu ferdi ve camilere saldırılar genellikle kişisel saldırılar olarak görülüyor. Burada en önemli bizim karşılaştığımız sıkıntı bir camiye herhangi bir saldırı olduğunda bunun şikâyet etme alışkanlığı cami yöneticilerinde fazla yok, biz son yıllarda buna teşvik ettik bütün cami yöneticilerimizi, sadece Türk değil, diğer Müslümanların da cami yöneticilerini. Eğer camilere herhangi bir saldırı olursa bunun muhakkak kayıtlara geçirilmesini gerektiğini söyledik. Batı’da öyle bir eğilim vardır, idareciler, hem belediye hem polis, bu tür saldırıları kayıtlara geçmek istemez çünkü güvensizlik ortamının arttığı anlamına geliyor kayıtlarda, istatistiklerde, kendi buldukları bölgelerde bu tür saldırılar artarsa. Artı, ikinci olarak da bunu sıradan bir Vandalizm olarak görüyorlar, sıradan bir hadise olarak görmek istiyorlar. Hâlbuki bunların önlenmesi için yapılması gereken en önemli hadise Avrupa hukuku karşısında ayrımcılık, ırkçılık ve nefret suçları çok ciddi suçlardır, Vandalizm basit, sıradan suçtur. Mesela Vandalizmden dolayı doğru dürüst hapis cezası almaz insanlar ama ırkçı, ayrımcı ve nefret suçu bağlamında değerlendirilirse bu tür saldırılar daha ciddi suçlarla karşılaşmak ve daha caydırıcı neticeler almak mümkün. Bu nedenle biz bilhassa bu tür saldırıları normal, sadece ferdi, işte bir kişinin Vandalizm anlamına gelecek sıradan bir saldırganlığı değil, bunun planlı, programlı, arkasında bazı kurumların, kuruluşların olduğu ve ırkçı nefret suçu olarak kaydedilmesine gayret ediyoruz. Son zamanlarda bilhassa Almanya’da artık İslam karşıtlığı diye bir suç istatistiklerde oluşmuştur 2015 yılından itibaren, bu önemli bir gelişme, diğer Avrupa ülkelerinde de böyle bir netice alırsak yani İslam karşıtlığıyla antisemitizm gibi bir suç olarak Avrupa hukukuna girerse sanıyorum bunların önlenmesi biraz daha kolay olacak.

Yani bu ferdi saldırılar artık birkaç yıldır, 2013’ten itibaren, 2010’lu yıllardan itibaren, kurumsal olarak Müslümanların hayat alanını kısıtlayacak devlet yani yasama ve yargıda meseleler hâline dönüşmeye başladı yani önce fertlerin saldırıları vardı sadece, mesela minareden hoşlanmıyor gidiyor oraya bir haç işareti yapıyor veya işte cami inşaatı başlatmışsınız gidip temelini domuz kanı döküyor ki bura, Müslümanların nazarında kötü bir mekân hâline dönüşsün, namaz kılınmaz bir mekân hâline, necis olsun diye, tabii, herhangi bir anlamı yok ama böyle faaliyetler vardı. Fakat son zamanlarda bunun

devletler tarafından da Müslümanların hayatlarını kısıtlayacak şekilde bazı çalışmalar olduğunu görüyoruz yani bu ferdi saldırılar yasama organları ve yargı tarafından da biraz daha Müslümanların genelini ilgilendirecek şekilde kısıtlayıcı bir hâl almıştır. Bunların en güzel örneklerinden bir tanesi -birkaç örnek getirdim sizler için- minare krizi. Muhtemelen hatırlıyorsunuz, İsviçre’de minaresiz olduğu zaman camilere pek fazla itiraz olmuyordu ama son zamanlarda 1990’lardan itibaren minareli cami sayısı Avrupa’da artmaya başladı. Burada Müslümanların görünür yüzü olan minarenin ve kubbenin yasaklanmasıyla ilgili bir çalışma başlattılar. Tabii, İsviçre’nin, doğrudan demokrasi dedikleri hemen hemen her konuyu neredeyse halka götüren bir sistemleri var. 2009 yılında bir referandum yaptılar ve yüzde 57’yle İsviçre’de minarenin yapılması referandumla yasaklandı. Yani, bu, bir anlamda Müslümanların görünürlüğüne yönelik ilk kanun çalışması olarak bizi ilgilendiriyor.

Minare meselesinden sonra Müslümanların ikinci en görünür olduğu alan hanımların başörtüsüdür. Yani, evinizde namaz kılarınsınız, kılık kıyafetiniz bizim giydiğimiz gibiyse Müslüman olup olmadığını insanlar bilmezler ama minare varsa oranın Müslümanların bir mekânı olduğu, Müslümanların bir ibadet mekânı olduğu bellidir, eğer bir hanım başörtülüysen onun Müslüman olduğu bellidir ve bunlar da okullarda, çarşıda, pazarda, sokaklarda görülmeye başladığında bu görünürlükten de rahatsız oldu Batılı dostlarımız ve başörtüsü yasağıyla ilgili çalışmalar başladı. Tabii, bunu ilk olarak Fransa başlattı, daha sonra Belçika’ya geldi, Almanya’ya geldi. Almanya’daki biraz daha mahallidir yani genel bir yasadaki bahsetmek şimdilik mümkün değil ama Fransa’da artık okullarda başörtüsü yasağı resmîleşmiştir. Burka yasağı sokaklarda da resmen vardır ve burka giyenlere çok ciddi para cezaları verilmektedir. Yani, sebebini anlamak da zor, muhtemelen, istatistiklere göre, Fransa’nın tamamında 100 civarında burkallı hanımefendi yaşıyor. Yani, 100 kişi için özel bir kanun çıkar mı? Demek ki, görünürlük çok fazla çarpıcı olunca çıkabiliyormuş. Fransa’da okullarda başörtüsü yasağı başlayalı on iki yıl olmuş ve 2012’de bu yasa, öğrenci velilerini de ihtiva edecek şekilde genişletilmiştir. Tabii, İsviçre’de yine başörtüsüyle ilgili, burkayla ilgili yapılan bir referandumda yüzde 65 evet oyuyla burka yasağı çıkarılmıştır. Artık, yüzün kapatılması kesinlikle yasaktır. Belçika’da aşırı sağcı partilerin önde gelenleri, ki iki temel parti vardır, biri Vlaamse Blok, biri N-VA -birisi tam ırkçı partidir, diğeri de biraz daha ona göre ılımlı ırkçı mı denilebilir, bilmiyorum ama ikisi de ırkçıdır ve şu anda yüzde 35’in üzerinde oy almaktadır bu iki parti Belçika’da- bunlar da sürücülerin de başörtüsünü yasaklamak için kanun teklifi vermişlerdir. Tabii, gerekçeleri enteresandır: “Kulak kapalı olduğu için dışarıdaki sesleri duymaz ve trafikte tehlike oluşturur başörtülüler.” diye sürücülerin başlarını örtmelerini yasaklayan bir kanun teklifi vermişlerdir, tabii, kabul edilmiş değil şu anda.

Tabii, diğer bir mesele, helal meselesidir. 1990’lara kadar okullarda, kolejlerde de dâhil Müslümanlar helal et talebinde bulunabiliyorlardı, hapisanelerde helal et talebinde bulunabiliyorlardı ve bunlar genellikle kabul ediliyordu. Şu anda da genellikle birçok Avrupa ülkesinde helal et talep edebiliyorsunuz Yahudilerin koşer talep edip kabul edildiği gibi. Fakat, yavaş yavaş Avrupa’da da 2011 yılında başlayan bir çabayla Müslümanların helal et kesiminin önünde engeller çıkarılmaya başlanmıştır. İlk önce bu, Hollanda’da başlamıştır, Hollanda’da helal et kesimi yasaklanmıştır fakat çabalarla bu, işte, yine, Yahudilerin de desteğiyle biraz yumuşatılmış olmasına rağmen her sene, bilhassa Kurban Bayramı yaklaştığında bu helal kesimle ilgili tartışmalar artmaktadır. Avrupa Birliği’nin hayvan kesimiyle ilgili standartları var, bu standartlar gerekçe gösteriliyor genellikle. En son, bilhassa, Danimarka’da helal et kesimi yasaklandı ama Müslüman nüfusun ciddi bir baskısı neticesinde bayılmak şartını getirerek kesime izin verdiler. Eskiden, eski kanunlarında “Yahudilerin ve Müslümanların dinî kesimleri serbesttir.” diye bir madde vardı. O maddeden “Yahudiler ve Müslümanlar”ı çıkardılar, sadece “Hayvanların kesimi bayılmak şartıyla serbesttir.” gibi bir usul getirdiler. Tabii, bu, helal et kesiminin önünde bir engel.

Belçika’da çok daha enteresan bir hadise vardır. Normalde helal et kesimi Belçika’da serbest. Yani hem Yahudiler hem Müslümanlar hayvanları keserek kendi inançlarına göre meşru gıdaya ulaşabiliyorlar fakat enteresan olan Kurban Bayramı’na yaklaşırken, bilhassa Kurban Bayramı’nın üç gününde hayvan kesimi yasaklanıyor ve bu, son iki senedir üst üste yapılan bir hadisedir. Kurban Bayramı’ndan önce serbest. Mesela herhangi bir insan -Türk, Müslüman olsun olmasın- gidip bir koyun alıp kendi bahçesinde kesip onu yiyebiliyor. Mezbahada kesimlerin şartları var ama eğer siz kendiniz helal et yemek istiyorsanız gidip alıp gelebiliyorsunuz ve onu kesip yiyebiliyorsunuz fakat Kurban Bayramı süresince bu, yasak; kesinlikle yasak. Tabii, şu anda yeniden bir çaba var bunun yasaklanmasıyla ilgili. Sanıyorum -dün bana bilgi geldi- Daniştay, Müslümanların inanç hürriyetine aykırı olduğuna dair karar vermiş Belçika’da bu helal et kesiminin Kurban Bayramı’nda yasaklanmasına dair. Kurban Bayramı’ndan önce serbest. Yani, bu da Müslümanlarla ilgili algının nerelere geldiğini göstermesi açısından enteresan bir örnek.

Bir başka örneğimiz, sünnet yasağı. Bildiğiniz gibi, 2012 yılında Almanya’da bir mahkeme sünnetin, çocukların kendi iradeleri dışında bir yaralama olarak karar verdi ve yasaklattı. Tabii, burada sünnet sadece Müslümanları ilgilendiren bir husus olmadığı için hem Yahudi kuruluşlar hem Müslümanlar çok ciddi bir tepki gösterdiler. Bu yasak Federal Parlamento tarafından iptal edildi. Şu anda sünnetle ilgili çok ciddi bir problem yaşanmıyor ama çocuk kurumları -sadece Almanya’da değil; Belçika, Hollanda, Danimarka gibi ülkelerin çocuklarla ilgili kurumları- her yıl sünnet yasağını kendi meclislerine getirerek geçirmeye gayret ediyorlar ve bu çaba hâlen devam ediyor. Mesela, en son, sanıyorum, Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, İzlanda, Grönland ve Hollanda’dan resmî ve yarı resmî çocuk kuruluşları 2013 yılında Oslo’da bir araya gelerek sünnetin yasaklanması konusunda kendi aralarında anlaşmışlar ve bu anlaşmayı değişik ülkelerde gerçekleştirmeye, neticesini almaya, hukuki olarak da bunları meclislerinden geçirmeye gayret ediyorlar. Yani, bir sünnet yasağı meselesinde ve bir de helal et kesimiyle ilgili hususlarda Yahudilerin daha önce kazanmış olduğu hakları olduğu için Avrupa hukuku içerisinde nispeten biraz daha rahatız ama minare gibi, başörtüsü gibi, cami inşaatı gibi hususlar sadece Müslümanları ilgilendirdiği için bu alanlarda çok ciddi sıkıntıların olduğu, önemli engellemelerin olduğunu müşahede etmekteyiz.

Evet, yine, kamusal alanda İslam karşıtlığı olarak görülebilecek hususlardan bir tanesi de cami inşaatlarıyla ilgili karşılaştığımız engellemeler. 1980’li, 1985’li yıllara kadar cami inşası ya da daha önceki mabetlerin satın alınarak camiye çevrilmesi hususu çok rahattı. Mesela bugün Avrupa ülkelerine gittiğinizde daha önce havra olup şu anda cami olarak hizmet eden yüzlerce mekânı görebilirsiniz veya bilhassa Protestan kiliselerinden camiye çevrilmiş birçok mekânımız var. Malumunuz olduğu üzere, Avrupa’da yaklaşık 4 bin civarında Türk camisi vardır, bir o kadar da Faslı kardeşlerimizin, diğer milletlerin camisi vardır. Yani, bugün Avrupa ülkelerinde 7-8-9 bin civarında cami vardır ve bunların asgari yüzde 10’u eski mabetlerden dönüştürülmüş camilerdir. Ama 1990’lı yıllardan itibaren mabetten yani kilise ya da havradan camiye dönüştürülmüş pek mekân mevcut değil. Yani, bu İslam karşıtı faaliyetlerin, medyanın yaptığı yeni bir Müslüman imajı icat etme hadisenin onlar açısından ne kadar işe yaradığını görme hususunda önemli örnektir bu.

Tabii, önceleri cami yapmak istediğinizde belediyeler size hem mekân gösteriyor hem destek oluyordu, maddi olarak destek olan belediyeler de vardı fakat 1990’dan itibaren cami inşa etmek için alan temin etmek imkânsızlaştığı için -bilhassa şehir merkezlerinde- şehir kenarında, sanayi bölgelerinde temin ettiğiniz arsalarla cami inşa etmek istediğinizde hukuki zorluklarla karşılaşıyorsunuz. Mesela, belediyeler birçok gerekçe göstererek izin vermek istemiyor. Burada, resimlerde 2 tane örneğimiz var. Birisi, Hollanda Flaman bölgesinde bir cami inşaatıdır. Bu cami inşaatının izninin alınabilmesi on bir yıl sürmüştür. Yani, belediyeye müracaat ediyorsunuz ve bu, normal oturma alanında da değil, biraz şehrin kenarında da bir mekândadır. Belediye birçok gerekçe sunuyor, tabii hukuk devleti olduğu

için bu memleketler hukuken aşabiliyorsunuz onu. En son yaptıkları, bölgede referandum yapıyorlar. Yani, o bölgede yaşayan insanlara “Burada cami olsun istiyor musunuz, istemiyor musunuz?” diye referandum yapıyorlar ve genellikle aleyhimize sonuçlanıyor, lehimize sonuçlansa bile uzatıyorlar süreci. Söylediğim gibi, sadece bir caminin inşaatı için on bir yıl izin almak için uğraşmıştır. Fakat, burada, bu işin olumlu bir yanı da var: Cami inşaatıyla ilgili sıkıntıyla karşılaştığımız yerlerde çoğunlukla kilise temsilcileri bizim yanımızda yer alıyorlar. Yani, kilise temsilcileri, sosyal demokrat partiler, yeşiller, bir kısım Hristiyan demokrat partilerin Müslümanlarla beraber cami inşaatı için gayret etmesi çoğunlukla olumlu sonuç alıyor. Bu gördüğümüz Utrecht Ulu Camisi’dir. Daha öncekinde de, burada da ve Köln Merkez Camisi’nde de bilhassa, kiliselerin desteği çok önemli fayda sağlamıştır ve izin alınmasına sebep olmuştur. Yani on-on bir yıl uğraşıyorsunuz, arkadaşlarımız orada doğrudan, sadece kendileri uğraşmıyor, uğraşırken, çabalarken bilhassa, kiliseleri, partileri ziyaret ederek onlara da kendi durumlarını makul ihtiyaçlarını anlatarak yanlarında durmalarını istiyorlar ve çoğunlukla da olumlu sonuç alıyoruz. Yani, doğru iletişimin iyi netice aldığını göstermesi açısından önemli örnekler. Şu anda, bu iki caminin inşaatı bitmiş, bu sene ibadete açılmışlardır, Köln Merkez Camisi de inşallah yakında ibadete açılacaktır. Yani, bu cami inşaatları esnasında karşılaştığımız en önemli sıkıntı ırkçı partilerin cami civarında gösteri yapmalarıdır. Mesela, Köln Camisi inşaatı esnasında “Pro Köln” diye bir kuruluş kurdular ve caminin inşaatının başlama safhasında defalarca caminin önünde yürüyüş yaptılar, gösteri yaptılar ama her seferinde, kilise mensuplarının da desteklediği bizim arkadaşlarımız daha fazla kalabalıklarla karşı gösteri yaparak neticeyi hasıl ettiler.

Tabii, bunların hâlâ münferit vakalar olarak görülmesi mümkün. İşte, bir, minare yasağı, baş örtüsü yasağı ya da bazı camilerin inşasında karşılaştığımız yasaklar, sıkıntılar hâlen münferit hadiseler görülebilir. Fakat Avusturya’dan başlamış ve diğer ülkelere de sirayet edeceğini tahmin ettiğimiz bir İslam Yasası çalışmaları, artık devletlerin yasama meclislerinin de İslam ve Müslümanları sınırlandırmakla ilgili karar aldığını göstermesi açısından önemli bir örnektir. Muhtemelen takip ettik Meclisimiz olarak da, 31 Mart 2015 tarihinde bir yasa çıktı. Yasa çıkmadan önce... Kısa bir açıklama yapmak istiyorum: Bildiğiniz gibi, Avusturya 1912 yılında İslam’ı resmen din olarak tanımış bir ülke. 1974’te Belçika, İslam’ı resmî din olarak tanımıştır. Avrupa’da İslamiyet resmî din olarak bu ilki ülkenin yasalarında mevcuttur, anayasalarında mevcuttur, onların dışındaki ülkelerde genellikle resmî din kavramı yoktur. Yani Almanya’da, İngiltere’de, Fransa’da resmî din diye herhangi bir dinin tanınmışlığı yoktur. Ama Avusturya önemli çünkü 1912’de İslam’ı resmî din olarak kabul etmiş ve İslam orada kurumsallaşmış. Yani, Avusturya’da bir İslam cemiyeti vardır ve Müslümanların işlerini deruhte eder yani devlet ile Müslüman toplumu arasındaki ilişkiyi bu kurum yapar ve kendine ait bir yasası vardı. Tabii, bu yasanın çok eski olmasından dolayı, yüz yıllık bir yasa olmasından dolayı modern hayata cevap vermeyen hususları vardı. Bunu değiştirmek için hem oradaki Müslümanlar hem Meclis ricali bir araya geldiler ve üç dört yıl çalıştılar. Fakat ne olduysa, 2014 yılının sonlarında ve 2015 yılının başında Hükümet aniden bir karar aldı, Müslümanların taleplerini göz ardı ederek kendisi hemen bir yasa taslağı hazırladı, getirdi ve geçirdi Meclisten -işte, 31 Mart 2015 tarihi odur- ve bir yıl da Müslümanlara süre verdi, kendilerini bu yasaya adapte etmeleri için. Yani 1 Nisan 2016 itibarıyla ya oradaki Müslüman cemiyetler ve Müslümanlar bu yasaya kendilerini adapte edeceklerdi ya da cemiyetleri kapatılacaktı, öyle bir zorunluluk vardı. Tabii, bu yasanın bazı olumları var mı? Var tabii ki. Müslümanları resmen kabul ediyor, artı, bazı kurumlarda, hapishanelerde, hastanelerde rehberliği temellendiriyor, birçok yönden olumlu olarak adlandırılacak hususlar var. Fakat, asıl sıkıntı çıkaran husus nedir? Müslümanların kendi memleketleriyle, doğup geldikleri memleketlerle bağımlı kesme gayreti ve bir anlamda, çokça duyduğumuz “Avrupa İslamı”ını oluşturma gayretleri. Buradaki mesele, doğrudan Müslümanların hem doktrinlerine hem hayatlarına müdahale etmeyle neticelenmesi muhtemel olduğundan dolayı bu çaba... Yoksa, diğer hususlar çok da önemli değil. Mesela, Türkiye’den imam götürüp götürmeme hususu çok da önemli değil veya yurt dışından Müslümanların

maddi destek alıp almamaları -ki en önemli olarak bu iki husus görünüyor şu anda- çok önemli değil ya da dinî kurumların sınırlandırılması, derneklerin normal, sıradan, kültürel ve sosyal hususlarla ilgili derneklerin dinî hizmet vermelerinin sınırlandırılması da çok ciddi bir önem arz etmiyor. Fakat, Müslümanların doktrinine ve hayatına müdahale etme ihtimali ihtiva ettiği için yasa, Müslümanların tabii, çok ciddi tepkisini çekti. Fakat, biz buna karşı Diyanet İşleri Başkanlığı olarak... Orada ATİB diye bizimle beraber çalışan bir kuruluşumuz var, 60 civarında camisi var ve Avusturya'nın en büyük İslami kuruluşudur Avusturya Tür-İslam Birliği, malumunuz. Yerel avukatlarla ve üniversitelerin hukuk fakültesi hocalarıyla çalışmalar yaptık, tabii, Anayasa Mahkemesinde dava açtık. Fakat, mahkemeler her zaman hukuki olarak karar vermeyebiliyor, siyasi yanları da oluyor. Mahkeme, kararı erteleye erteleye bizim kanuna uyma zorunluluğumuzun olduğu zamandan arkaya düşürmek gibi bir yola gitti. Tabii, Anayasa Mahkemesine müracaat ettik biz oradaki Müslümanlar olarak fakat Anayasa Mahkemesi biz kendimizi dönüştürdüktan sonra karar verse de geriye işlemediği için bir faydası olmuyor, yeniden tek tek, ferdi dava açmak gerekiyor. Baktık böyle bir sıkıntı çıkacak, bu sefer, 60 derneğimiz 60 ayrı dava açtı, kendi tüzüklerinin insan haklarına aykırı olan bir yasa tarafından değiştirildiği için. Yani kendi tüzüğünü bir kurum değiştirebilir üyeleriyle anlaşarak ama dışarıdan müdahaleyle tüzüğünüzü değiştirir, hizmet alanlarını sınırlarsanız bu, insan haklarına, Avrupa insan hakları usullerine karşıdır diye 60 ayrı dava açıldı. Şu anda davalar devam ediyor Avusturya'da. Tabii, davalardan çok çekindiği için Hükümet, bu sefer, bizimle bir arkadan anlaşma yoluna gitti. Yani şu anda bizim imamlarımızı 1 Nisanda geri getirmemiz gerekiyordu, getirmedik malumunuz olduğu gibi, şu anda imamlarımız çalışıyor, eski usulde çalışıyorlar.

Türkiye'den yardım alma hususu... Zaten Türkiye'nin yardımı dedikleri şey imamların maaşlarıdır. İmamların maaşının dışında Avusturya'daki derneklere bizim Diyanet İşleri Başkanlığı olarak herhangi bir yardım bütçemiz mevcut değil, öyle bir yardımımız yok. Fakat imamların maaşını kastediyorlar, şu anda imamlar da maaşlarını yine eski usulle alıyorlar. Ortak bir geçici yol bulduk ama tabii, Anayasa Mahkemesinde yasayı takip etmeye devam ediyoruz çünkü bunun başka ülkelere örnek olmasının önüne geçmek açısından en azından. Ya Avusturya'nın Anayasa Mahkemesinde veya Brüksel'de Avrupa Birliği mahkemelerinde, o da olmazsa İnsan Hakları Mahkemesinde, Strazburg'da bu işi takip edeceğiz. Yani Müslümanlarla ilgili sınırlayıcı yasalara mümkün olduğu müddetçe, doğrudan biz değil ama oradaki, ortak çalıştığımız birimler, kurumlar müsaade etmemek üzere, hukuki her türlü haklarını aramak üzere çalışıyorlar.

Tabii, sorular olduğunda bu konular üzerinde tekrar sohbet edebiliriz.

Tabii, kamusal alanda bu tür sınırlamaların iyice yaygınlaşmasının, artık meclislerde bile Müslümanların aleyhinde yasa çıkabilecek hâle toplumun getirilmesinin temelinde de maalesef, malumunuz olduğu gibi terör eylemlerinin olumsuz etkileri var. İşte, Suriye'de ya da Irak'ta ne olduğu belli olmayan insanlar bir kişinin kafasını kesiyor din adına kendilerince ve bu, Müslümanların tüm dünyada hem imajını bozuyor hem azınlık olarak yaşadıkları ülkelerde hayatlarını kısıtlıyor yani hareket alanlarını kısıtlıyor, bir anlamda, iyice ötekileşmelerine sebep oluyor. İşte, en son Fransa'da olan olaylar, Belçika'da, havaalanındaki patlama sonunda hem bireysel saldırılar artıyor, birkaç kat artıyor hem de Müslümanlarla ilgili artık o ülkenin yöneticileri bunu bir güvenlik meselesi olarak ele alıp... Daha önce mesela, sadece bir entegrasyon hadisesi olarak görüyorlardı. Entegrasyonda da mesela bir köylü, Almanya'yı düşünelim, Almanya'da bir köylü şehre geldiğinde şehir hayatına uyum sağlaması için neler gerekiyorsa onun önünü açan yasalar vardı, bizim için de aynı hususu gözetiyordu devletler. Mesela, yurt dışından gelmiş bir Müslüman, muhtemelen geldiği ülke ile Avrupa'daki ülke arasında hayat standartları açısından çok ciddi bir farklılık var, geldiğinde buraya uyum sağlaması ve normal toplum vatandaşı olacak seviyeye gelmesi için Önünü açıyorlardı fakat şimdi entegrasyon değil artık mesele, bir güvenlik meselesi. İyi hatırlıyorum, ben Strazburg'taydım 1990'lı yıllarda. Salman

Rüşdi hadisesinden sonra -1988-1889 senelerinde iyice alevlenmişti- 1990'dan itibaren Müslüman kuruluşlara bakan İçişlere Bakanlığındaki Dernekler Masası Terör Masasına tahvil edildi. Sanıyorum, 90'lı yıllardan beri Avrupa'daki bütün Müslüman cemiyetler içişleri bakanlığının terör masaları tarafından takip edilmektedir. Bunun bir istisnası var: Belçika, çünkü orada Adalet Bakanlığına bağlıdır dinî kurumlar. Onun dışında, hemen hemen Avrupa'daki tüm ülkeler artık Müslümanlarla ilgili meseleleri bir güvenlik meselesi olarak ele alıyorlar.

Mesela bu enteresan bir hadisedir. Beziers diye bir mahalle var, Fransa'daki en son Charlie Hebdo olaylarından sonra bu belediye Müslüman Camilerle Bir Sözleşme diye metin yayınladı. "Eğer caminin açık olarak devam ettirmek istiyorsanız bu sözleşmenin altını imzalayacaksınız." dedi. Bu sözleşme metni de enteresandır, mesela, camilerde artık Fransızcadan başka bir dil kullanılmayacak, şartlardan biri.

BAŞKAN- Belediye yaptı bunu herhâlde.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Belediye yaptı. Avrupa ülkelerinde belediyeler çok yetkilere var biliyorsunuz, biz de de şimdi aynı durumdayız galiba. Bir deklarasyon yayınladı, Beziers Camileri Şartı diye de maddeleri olan bir sözleşme "Bunu imzalamayanları kapatacağız." dediler fakat tabii, İçişleri Bakanlığı müsaade etmedi, biz İçişleri Bakanlığına müracaat ettik ama mantaliteyi göstermesi açısından çok önemli bir hadise. Burada, camilerin güvenlik güçleri tarafından takip edilebileceği, vesaire de var. Malumunuz olduğu gibi, Avrupa'da herhangi bir mabede vali dâhil bu mabetteki din görevlisinin izni olmadan giremez yani ibadet etmek için girer de resmî sıfatıyla giremez. Kiliseyle papazdan izin alması lazım, camiye imamdan izin alması lazım, yoksa giremez. Bir güvenlik gücünün pat diye camiye girmesi ancak Fransa'daki son hadiseden sonra oldu biliyorsunuz, son patlamadan sonra, Charlie Hebdo hadisesinden sonra oldu, 70 civarında camiye kapattılar Fransa'da, doğrudan artık o olağanüstü hâl olduğu için herhangi bir izin almadan camilere de baskın yapabiliyorlar. Daha önce, 2015'ten önce Avrupa'da böyle bir hadiseyi düşünmek bile mümkün değildi, düşünülmesi bile mümkün olmayan hadiseler maalesef olur, vaki hâle geldiler.

Tabii, bir husus daha var, bunu da anlatayım sonlandırayım, sorulara geçebiliriz.

Avusturya'da 1912'de İslam dinî resmî olarak kabul edildiğinde orada bir kurum kurulmuştu, Avusturya İslam Cemiyeti (İGGÖ) hâlen devam ediyor, onun yasaları değişti ama. Bir de 1974'te Belçika, İslam'ı resmen kabul ettiği zaman bir Müslüman temsil kurumu kurmuşlardı. Bu Müslüman temsil kurumu önceleri Suudlar tarafından yönetiliyordu, daha sonra bütün Müslümanların dâhil olduğu, büyükelçilerin dâhil olduğu bir konsey tarafından yönetildi, en son 2000'li yıllarda Müslümanlarla ilgili bir yasa çıkardılar, Müslüman Temsil Kurumu, burada da Müslümanların kendilerinin belirlediği -ama tabii, Adalet Bakanlığının çok ciddi etkileri oluyordu, tesiri oluyordu- bir temsil kurumu hâline geldi. Tabii, bu, resmî din olarak kabul edildiği için İslamiyet, diğer dinlerin mevcut kurumlarına mukabil Müslümanlarla devleti muhatap kılan bir kurumdu. Fakat son hadiseler tüm Avrupa'da bu tür kurumların kurularak Müslümanların bir anlamda sınırlandırılması fikrini getirdi. İşte Almanya İslam Konferansı -Türkiye'de de çokça tartışıldı biliyorsunuz- Fransa İslam Konseyi, Britanya Müslümanlar Konseyi, Danimarka'da da var aynı konsey fakat en önemlileri bunlar ve enteresan olan, şimdi bu üç tanesinin de başkanı Türkler olacak. Fransa'nın dönüştürülmüş Başkanlık olduğu için bize geçiyor, Avusturya'nın geçtiği, Belçika'nın da yakında Türklere geçecek. Bununla ilgili de şimdi yeniden "Yanlış mı yaptık?" diye düşünmeye başladı Avrupalılar, aleyhimize yazılar yazmaya başladılar, enteresandır.

Mesela ne yapıyor bunlar? Bunlar görevi Müslümanlara din adama yetiştirmek buldukları ülkede. Yani, Müslümanlar artık kendi memleketlerinden, geldikleri memleketlerden din adama getirmesinler, Türkler Türkiye'den, Faslılar Fas'tan, Cezayirli Cezayir'den din adamı getirmesinler,

biz Müslümanların din adamlarını buradaki üniversitelerle ortak yetiştirelim fikri. Camilerin tamamının oralara bağlanması ve idaresinin, takibinin resmî kurumlar tarafından yapılması çünkü bunlar yarı resmî kurumlar olarak kabul ediliyorlar yani yarı resmî devlet kurumu olarak kabul ediliyorlar, STK olarak kabul edilmiyorlar ve Belçika’da ve Avusturya’da maaş da veriyorlar, diğer ülkelerin maaş vermeleri, anayasaları, kanunları açısından pek mümkün değil ama Belçika ve Avusturya bu kurumların çalışanlarına devlet memuru gibi maaş da veriyorlar.

BAŞKAN – Çalışanlarına mı başkanlarına mı?

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Başkanlara da veriyorlar, imamlarına da veriyorlar. Mesela bir camiye imam tayin ediyorlar veriyorlar, rehber tayin ediyorlar veriyorlar. Bugün, Belçika’da binin üzerinde İslam ders öğretmenleri vardır, onlara maaş veriyor, aynı şekilde Avusturya’da da vardır İslam dersi öğretmenleri, hapishanelerde ve hastanelerde dinî rehberler vardır, askeriye de din subayları vardır, bunların tamamına maaş da veriyor bu iki ülke ama diğer ülkelerin böyle bir imkânları yok bildiğimiz kadarıyla.

Tabii, Almanya İslam Konferansı, kurgu itibarıyla güvenlik açısından “Müslümanları nasıl idare ederiz?” gibi, “Radikalizmle nasıl mücadele ederiz?” gibi başlamıştı fakat bizim oradaki DİTİB’lerimizi gayretleriyle artık İslam karşıtlığı da konulardan birisi hâline gelmiştir. Demin söylediğim gibi, İslam karşıtlığı bir suç olarak artık Almanya mevzuatına eklenmiştir, inşallah diğer ülkelerde de bu devam eder yani artık bu ülkelerde Müslümanların kurumsal bir birliklikleri de var.

Ne yapıyoruz İslam karşıtı olaylarla ilgili Diyanet olarak dersek, mesela, bir defa bu İslam karşıtı olayların takibi, bu önemli çünkü dernekler ve dernek başkanlarına mahallî idareciler baskı yaparak bunların istatistiklere girmelerine engel oluyorlardı. Son üç dört yıldır biz açıkça çok ciddi takip ederek, hem istatistiklere giriyorlar hem mahkemeye veriyoruz yani bunun ayrımcılık suçu olarak kabul edilmesi için mahkemelere veriyoruz. Deminki istatistik olarak gösterdiğim şeyler de bu hadiselerdir yani bunları kayıt altına alıp takip ediyoruz.

Şu anda Almanya’nın ve Hollanda’nın ırkçılıkla mücadele kurumlarıyla ortak çalışıyoruz ve buralarda hem Almanya’da hem Hollanda’da İslamofobi faaliyetleri izleme siteleri kurduk İnternet üzerinden, web sitelerimiz var ve buradan herhangi bir insan herhangi bir hadiseyle karşılaştığında oraya girip kaydedebiliyor. Tabii, bizim arkadaşlarımız, bunu takip edenler gerçek olup olmadığını ataşelikler vasıtasıyla teyit ettikten sonra sisteme kaydediyorlar yani şu anda iki ülkede buna başladık, diğer ülkelerde de yavaş yavaş aynı portal’lar açılacak inşallah.

Eğitim faaliyetlerine öncelik veriyoruz yani Müslümanların sosyal hayata katılımları ne kadar yoğun olursa artık ayrımcılıkla mücadele daha kolay olacak. Şöyle düşünelim: Avukatlarımızın sayısı, doktorlarımızın sayısı, milletvekillerimizin sayısı ne kadar artarsa o alanlarda kendimizi daha rahat ifade edeceğiz. Bugün, artık mesela Belçika, Hollanda gibi ülkelerde vatandaşlık nispeti ciddi anlamda, yüzde 90’lara yakındır, Almanya ve Fransa’da biraz daha gerideyiz yani orada yaşayan Müslümanların yaşadıkları ülkenin vatandaşı olmaları hususunda teşvik ediyoruz. Siyasi katılım hususunda teşvik ediyoruz. Çünkü söylediğim gibi, siyasi katılım ne kadar artarsa o kadar hem kendinizi ifade etme imkânına kavuşuyorsunuz hem de aleyhinizde çıkacak yasalarla ilgili mücadele etme imkânına kavuşuyorsunuz. Yani sosyal hayattan uzak durursanız, siyasi katılımdan uzak durursanız ne kendinizi ifade etme imkânınız ne de mücadele etme imkânınız olmuyor maalesef. Şu anda, söylediğim gibi, bilhassa, sanıyorum, Fransa’da, Belçika’da, Hollanda’da milletvekillerin yüzde 10’a yakını Müslümanlardan oluşuyor yani nüfusun bile neredeyse daha üstünde bir nispettir bu. Almanya’da, Avusturya’da maalesef, biraz daha bu konuda gerideyiz. Tabii, bu ülkelerin entegrasyon politikalarıyla da ilgili. Vatandaşlık kolay olursa, eğitim alanları açık olursa size daha çabuk entegre oluyorsunuz. Almanya ve Avusturya biraz daha sıkı bir ülke bu anlamda.

Bütün Müslümanların kurduğu STK'larla ortak faaliyetler başlattık 2010 yılından beri. Eskiden Türkler vardı ve Türklerin ayrı ayrı STK'ları vardı, birbirleriyle çok ciddi irtibatları yoktu. Şimdi, hem Türk STK'lar arasında çok ciddi bir birlikte çalışma alışkanlığı kazanmışlardır hem de diğer Müslüman ülkelerden gelen kardeşlerimizle ortak çalışma usulü meydana getirdik şöyle düşünelim, mesela Almanya, Avusturya ve Hollanda'da Müslüman azınlığın çoğunluğunu biz oluşturuyoruz, ama Fransa, Belçika gibi ülkelerde beşte 1 nispetindeyiz, ama Allah'a şükür, bugün hem Fransa'da hem Belçika'da da Müslümanlarla ilgili problemleri dile getirmede en önde giden grup yine Türkiye'den giden Müslümanlardır.

Bunun başlangıcı da en son 2008'de devletin müdahalesiyle, Belçika'da yıkılmış olan bir İslam Temsil Kurumu vardı. Sosyalist Partiden Hristiyan Demokratlara geçince iktidar, tabii, Sosyalist Parti zamanında kurulmuş olan Müslüman Temsil Kurumunu değişik suçlarla mahkemeye verdiler ve bir anlamda kapattılar, kayyuma devredeceklerdi.

Baktık ki orada çok ciddi bir sıkıntı var, Diyanet İşleri Başkanlığımızın da bir anlamda müdahalesiyle, orada yeniden tüm Müslümanları bir araya getiren, devletin müdahalesi olmayacak bir yeni temsil kurumu oluşturduk camilerin bir araya gelmesiyle ve bu diğer ülkelere de örnek oldu şimdi, artık bütün ülkelerde Müslümanlarla ilgili bir iş olduğunda, eskiden her dernek, her kurum kendisi gidiyordu. Mesela diyelim ki bir Süleymanlılar ayrı, Millî Görüş ayrı, Diyanet ayrı idi. Şimdi bir problem olduğunda hepsi beraber gidebiliyor. Bazen devletin bir kısım bizden olan cemiyetleri kendince kabul etmeme gibi durum oluyor, bu sefer öbürleri yine mücadeleyi devam ettiriyorlar.

Tabii, bu anlamda en çok istifade ettiğimiz, netice aldığımız husus, demin de bahsettiğim gibi, diğer din mensuplarıyla yaptığımız ilişkiler, iletişimler. Mesela bilhassa kiliselerle, kilise yöneticileriyle yaptığımız hoşgörü temelli ikili ilişkiler çok ciddi netice almamıza sebep oluyor, onun için buna da ehemmiyet veriyoruz.

Evet, bulunduğumuz ülkelerde İslam karşıtlığını, hem münferit hem de hukuki hadiseleri takip etmek için araştırma merkezleri kurduk. Şu anda Almanya DİTİB'de bir akademimiz mevcut. Bu, hem İslamofobik faaliyetleri takip ediyor, bize bültenler gönderiyor hem de bir yerde bir hukuki ya da siyasi mücadele edecekse arkadaşlarımız öncülük yapıyor.

Belçika'da, Avrupa Dinî ve Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi kurduk, hakeza 2009'dan beri çalışıyor, aynı işleri yapıyor. Orada hukukçular var. Mesela Avrupa'nın neresinde bir problem olursa, buradaki avukatlarımız, beraber çalıştığımız avukatlarımız müdahale ediyor.

Mesela, en son bir örneğini vereyim: Bulgaristan'da vakıf mallarının istirdadıyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde bir dava açılması gerektiğinde, bu merkezimizin avukatları buna müdahil oldular, şu anda süreç devam ediyor.

Hollanda Diyanet Vakfımızda bir araştırma merkezimiz var, en son Cumhurbaşkanımızın katılımıyla açtığımız Amerika Diyanet Merkezimizin bir araştırma merkezi var; daha yeni, inşallah oradan da önemli çalışmalar bekliyoruz.

Tabii, İslam dininin doğru öğretilmesi ve Müslümanların dinini doğru yaşamasıyla ilgili yaptığımız çalışmalardır.

Bildiğiniz gibi, Avusturya'da ve Belçika'da İslam din dersi, ilkokul birden, lise son sınıfa kadar on iki yıl boyunca zorunlu seçmeli derslerdendir, Almanya'nın değişik eyaletlerinde İslam din dersi zorunlu seçmeli ders hâline dönüşmüştür. Bunlarla ilgili başlattığımız çalışmalar var. Müfredatı ve el kitabı olmayan bu derslerle ilgili şimdi Fransızca, Flamanca ders kitapları hazırlanmıştır, Almanca ders kitapları hazırlanmaktadır ve bunlar, oranın millî eğitim bakanlığı tarafından resmî ders kitapları olarak okullarda şu anda okutulmaktadır.

Evet, "Ne yapabiliriz?"le ilgili birkaç öneri var, onları da söyleyerek bitireceğim.

Yerel kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmaların yapılması çok önemli.

İslam karşıtı gelişmelerin ciddiyetle takip edilmesi, yani geçiştirilmemesi. Demin söylediğimiz gibi bir Vandalizm gibi görülmemesi, normal bir meczup hadisesi gibi görülmemesi ve arkasında ciddi bir endüstrinin olduğu, ciddi çalışmaların yapıldığının bilinmesi.

Vatandaşlarımızı bilinçlendirerek hukuki haklarına sahip çıkmalarının teşvik edilmesi. Yani çoğu zaman, artık sebebini bilmediğimiz bir şekilde vatandaşlarımız takip etmiyorlar, vazgeçiyorlar, boşveriyorlar. Tabii, bunun bir maddi külfeti de var, onu da kabul etmek lazım, bir davayı açıp takip etmenin bir maddi külfeti de var, bu konularda yardımcı olmak gerekiyor.

Bilhassa medya yoluyla gerçekleştirilen İslam karşıtı kampanyalara ve projelere yönelik çalışmalar yapılması. Yani söylediğimiz gibi, her gün aleyhimize yazılar çıkıyor; son zamanlarda, bilhassa son altı ayda Türkiye kökenli Müslümanlar ve Türklerin orada kurduğu dini kurumlarla ilgili çok ciddi karalayıcı bir kampanya başlamış durumdadır. Bunlara karşı hukuki mücadele de devam ediyor ama Türkiye'nin de devlet olarak, Hükümet olarak, siyasi olarak, siyaseten girişimde bulunması gerekiyor diye düşünüyoruz.

Batı kamuoyu nezdinde karşılıklı hoşgörü ve toleransı destekleyecek projelerin gerçekleştirilmesi, ortak çalışmaların yapılması.

Ve son olarak da devlet kurumlarımızın ortak bir strateji altında hareket ederek bu İslam karşıtı faaliyetlere karşı önlem alması önem arz etmektedir.

Teşekkürler.

Arz ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Hocam, biz de size teşekkür ediyoruz.

Yaklaşık bir saate yakın bir sunum oldu. Bu arada bizim üyelerimiz de büyük oranda geldi, Hulusi Bey geldi, Ruhi Bey geldi, İsmail Bey geldi.

Arkadaşlarımızın soruları varsa önce onlardan devam edelim.

Buyurun Ruhi Bey.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Hocam, hoş geldiniz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Hoş bulduk efendim.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Ben geç geldim, kusura bakmayın, ama herhâlde ana omurgaya yetiştik, bizden önce herhangi bir bölüm yoktu.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Tabii, tabii, yoktu.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Sayın Hocam, siz sunum yaparken birkaç not aldım. AB'de ortaöğretime kadar yüzde 7,5 Müslüman sınırlı okuyor, yüzde 1 düzeyde üniversiteye geçiş var. Burada, Müslümanların entegrasyonla, geçim derdiyle, hayatla meşgaleleri yüksek okul okumaktan çok hayata atılıp bir an önce üretime geçmeye mi teşvik ediyor, yoksa engelleyici sınavlara girerken, gerçekten yüksek okulda yasal engellere mi takılıyorlar?

Bizim bu Komisyonu kurarken, tartışılırken kastımız şuydu: Sizin burada dinlenmeniz konusunda teklif getirenlerden birisiyim ben. Yani devletimizde var olan kurumların birikimlerini dinlemeden biz yol haritamızı belirleyemeyiz diye. Sizi dinleyince de şunu gördüm ki bu Komisyonu biz niye kurduk? İşte, bizim bahsettiğimiz gerekçeyle kurduk. Var olan sorunların eylem planında karşılaşılan yasal engellerle ilgili, bu Parlamentodaki grup lobi çalışmaları, yasal düzenlemeler konusunda bahsettiğiniz

yerel yönetimlere ve o ülkenin Parlamentosuna ne tür bilgilerle somut adımlar atabilir, bunun entelektüel tarihi ve şu an yaşanan sosyolojik anlamdaki sorunlarının takibiyle ilgili devletimizin çok şükür bir kurumu var, o da sizsiniz.

Şimdi, buradan daha somut adımlarla sizden veriler bekliyoruz. Mesela yüzde 1 üniversiteye girişte, bunların girememeye ilgili “Şu ülkede şöyle bir yasa var, Müslüman olduğu için bu arkadaşlar buna giremiyorlar.” gibi, biz de oranın yükseköğretimle ilgili eğitim bakanlığına Komisyon olarak diyeceğiz ki: “Arkadaş, bak, böyle böyle.”

Şimdi, yukarıdan aşağıya aldığım notlar arasında diğer bir konu, ama çerçeveyi önce bu şekilde sormak istedim.

Bu saldırılar, AB’de toplam 98, ferdi 146 saldırı ve İngiltere ve Hollanda’nın daha hoşgörülü olması. Tabii, Londra’da Müslüman bir belediye başkanının varlığı, Hollanda’nın bir ada ülkesi ve tarihî derinliğinden kaynaklı hoşgörülü olması, doğru. Buradaki ferdi saldırılar ve kurumsal kayıtları neye göre tasnif ediyoruz? Yani 98’i ile 146’yı birbirinden ayırt eden temel durumlar neler?

Kamusal alanda fiili sınırlama örnekleri konusunu -az önce de söyledim- daha somutlaştırmanızı... Bu şimdi vereceğiniz bir cevap değil, biz sizinle sürekli koordineli çalışacağız Hocam, yani ekibinizi, takımınızı, yurt dışı bağlantısındaki arkadaşları...

Mesela, az önce dediğiniz çok güzel bir şey, açtığımız yeni sitelerden gelen şikâyetler, o şikâyetlerin nitelikleri, onların veri tabanlarındaki şikâyetleri, bize, kurum olarak sizin gücünüzü aşan noktalarda Sayın Başkanımızla irtibatlı olarak, “Şurada şöyle bir durum var, sizin Komisyon olarak şu müdahaleniz burayı rahatlatılabilir.” gibi aktif ve dinamik bir iletişim ağı bekliyoruz.

Burada, Diyanet olarak AB’yle bu konuları görüşmek üzere yer yer resmî temaslarımız oluyor mu? Siz bu konuyla ilgili az önce “yasal düzenlemeler” dediniz. Yani resmî anlamda kurumunuza mütekabiliyet gösteren kuruluşlarla, “Bakın, şurada şu problemleriniz var, Bizim de şöyle bir şikâyetimiz var vatandaşlarımızdan: Bu konuyla ilgili temaslarımız... Yoksa aracı kurumlar ve hukukçular üzerinden sadece mahkemeleşme sürecinde miyiz? Ön bir bürokratik görüşmelerimiz oluşabiliyor mu? Mesela, yasama ve yargıda Müslümanları kısıtlayan çalışmalar... Cami, minare kamuya mal olmuş örneklerdir ama daha spesifik konularda biz “Şu yasada şu konular Müslümanlara şöyle bir sorun oluşturuyor.” diye karşı parlamentoya, o yasalar karşısında, düzeltmeleriyle ilgili bir hamle yapma ihtiyacı duyuyoruz.

Burka konusu... Sanırım biraz bu terör hadiseleriyle alakalı önlem ve tedbir alma noktasında mı bu kadar çok üzerine gitmeleri -yüz kapamalara- diye aklıma geldi.

Hemen şunu ifade etmek istiyorum: Ben geçen ay Paris’te Strazburg’da ve Lyon’da üç dört farklı yerde, bizim partimize ait sivil toplum örgütlerinde birtakım konferanslar için buldum. Oralarda da anlamaya, dinlemeye çalıştım bazı bu karşılaştıkları sorunları. Çok üzücü bir olayla karşılaştım. Manevi değerleri yüksek bir iklim içerisindeyken bir gencimiz, bizim Diyanetin ve Türklerin camisinin dışında bir camiye gidiyor. Ailede de bir anne baba ayrışması var, sosyal bir hadise de var. Orada İŞİD’e yakalanıyor. Çocuk tesir altında kalıyor ve “Savaşa gidiyorum.” diye Suriye’ye getiriyorlar. Daha sonra büyük badirelerle çocuğu buradan getiriyorlar ama çocuk şu an yaşam olarak, kılık kıyafet olarak da, şekli olarak da her şeyiyle kendisini inandırmış. O hâliyle hayata entegre olmakta, rehabilite olmakta büyük bir aile dram yaşıyor. Bu İŞİD’le ilgili, Avrupa’daki dinî duyguları yüksek ama ilmi olarak, bilgi olarak yeteri kadar donanımlı olmayan vatandaşlarımızı, özellikle gençlerimizi koruyucu, özel bilgilendirme toplantılarımız, eğitim faaliyetimiz var mı? Yoksa, bu mutlaka olmalı diye düşünüyorum Sayın Hocam.

Arkadaşların hakkını gasbetmek istemiyorum, aldığım notların hepsini birden söyledim.

Son olarak Almanya’da bir çalışmanın yürütüldüğü... Biz onu Komisyon Başkanımız Mustafa Yeneroğlu Bey’le de değerlendirdik. Alman teologların, Kur’an ve sünnetin, daha doğrusu Kur’an ve hadislerin içini boşaltmak ve bunların Batı kültürü ve Hıristiyan kültürü üzerinden beslendiğine dair tezlerini güçlendirecek birtakım akademik çalışmaların yapıldığından haberdarız. Bu yapılan çalışmaları Müslümanlığın içini boşaltma çalışmaları olarak yorumluyoruz ama buna karşı olarak onların ürettikleri akademik birikimi, kendi ilahiyatçılarımız üzerinden, çürütmeye çalıştıkları kaynakları çürütecek bir entelektüel karşı hamlelere dair hazırlıklarımız var mı? Sanırım o Almanya’daki çalışmadan haberdarsınız.

Ben şimdilik bunları ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum Hocam.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

– Ben en sondan başlayayım çünkü ben bir ilahiyatçıyım malumunuz, kelimam hocasıyım.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Ben bu vesileyle sizi tanımak isterim.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

– Profesör Doktor Halife Keskin, Diyanet İşleri Başkanlığında Dış İlişkiler Genel Müdür Vekiliyim. 2008 yılına kadar Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde kelimam profesörü olarak çalıştım, Dekan Yardımcısıyken Diyanete geçmiş oldum.

Sondan başlayayım çünkü beni de en çok ilgilendiren husus. Şöyle: Şu anda sadece Almanya ve Avusturya’da başlamış bir hadise bu. Yani temelinde “Avrupa İslamı” iddiası yatmaktadır. Yani bu Müslümanların şu andaki Müslümanlıklarıyla Avrupa’ya entegre olmaları mümkün değil. Yani bu tip bir Müslümanlık, İslamiyet modern dünyaya uygun değil. Modern dünyaya uygun bir İslamiyet’i nasıl meydana getirebiliriz, hangi kaynaklardan meydana getirebiliriz diye bakıyorlar. Tabii, enteresandır, en son Avusturya’da başlayan bir faaliyet bu. “Mutezile mezhebinin itikadî temelleri üzerine yeni bir İslam oluşturmak Avrupa için en uygundur.” diye şu anda oradan başlayan bir çalışma var.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bu ılımlı İslam’dan hariç mi Hocam?

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Hariç, ılımlı İslam’dan başka bir şey. Yani ılımlı İslam, Müslüman olursunuz, abdestiniz, namazınız olur ama terörist olmazsınız, radikal olmazsınız, Selefist olmazsınız. Biz ılımlı İslam’ız Avrupa nazarında, orada problem yok. Bu Avrupa İslam’ı, başka bir şey. Yani elli yıl, yüz yıl sonra... Avrupa’da Müslümanlar çoğalıyor yani nüfusun...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Özür dilerim Hocam.

Bu paralelciler ılımlı İslamcı olarak bilindi, birtakım tezler falan...

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

– O başka bir şey.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bunun dışında mı, bunun içinde mi?

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

– Onun tamamen dışında, tamamen farklı bir şey bu.

Yani şu anda söylenen şu: Nedir mesela? İslamiyet -demin söylediğim gibi- Avrupa’ya ve modern dünyaya uygun bir din değil hâlihazır durumuyla ama Müslümanlar da fiilen çoğalıyor yani fiili bir durum var ortada. Mesela, yüzde 7,5 bence çok düşük bir rakamdır. Bugün Fransa’da yüzde 10’un üzerinde Müslüman vardır, Belçika’da yüzde 11-12 civarında Müslüman vardır. Şu anda Brüksel’in merkez nüfusunun yüzde 35’i Müslüman’dır. Yani artık yavaş yavaş... “Çoğunluğu Müslüman olan

bir Avrupa Birliği merkezinde nasıl yaşayacağız?” diye sempozyumlar yapıyorlar. Öyleyse ne yapmak lazım? Müslümanların gelişine mani olunamıyor. Hele bu son iltica ve mülteci meselesi, Müslüman nüfusu ciddi anlamda artıracak bir hadisedir. Yani 2-3 milyon daha Müslüman’ın Avrupa’ya gitmesi demek nüfusu artıracaktır. Avrupa Birliği sınırlarının Arnavutluk, Bosna-Hersek vesaireyi de alması, Bulgaristan’ı alması da nüfusu artırdı. Öyleyse ne yapmak lazım? Bu Müslümanları adam etmek lazım tabiri caizse. Onun için de bildiğiniz gibi Almanya 5 fakülte kurdu, ilahiyat fakültesi. Daha önce biz Diyanet olarak yıllarca çabaladık; gelin beraber ilahiyat fakülteleri kuralım, madem siz Türkiye’den imam istemiyorsunuz, imamları burada yetiştirelim diye uğraştık fakat başarılı olmadık. Avrupa’nın hiçbir ülkesinde başarılı olamadık yani sadece Almanya’da değil, Belçika’da da başarılı olamadık, Hollanda’da da başarılı olamadık, kabul etmediler. Fakat birden hem Almanya hem Hollanda hem Belçika kendileri İslam ilahiyat fakülteleri kurmaya başladılar. 5 tane işte Almanya’da var, hem Anvers’te...

BAŞKAN – Devlet kuruyor değil mi Hocam?

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIğI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Tabii, üniversitenin içinde mesela Cumhurbaşkanlığının verdiği özel fonla kuruluyor bunlar genellikle. Belçika’da Leuven Katoliklerin kurduğu ilk üniversite, onun içinde şu anda İslam ilahiyatı kurdular. Anvers’te, yine cizvitlerin hâkim olduğu bir üniversitede ilahiyat kurdular. Yani bu nedir? İşte biz Müslümanlara imam yetiştireceğiz, geleceğin Avrupa İslamı’nı biz oluşturacağız. Ha, bunu yaparken de ne yapmak lazım? Hoşlanmadığımız hususları tashih etmek lazım. Bu tashih yolu ne nereden geçiyor? Doktrinden geçiyor. Demin söyledim, doktrinler ve hayatı sınırlayıcı hususlar öne çıkmaya başladı. Doktrin iman esaslarınız, inanç esaslarınız, kitaba bakışınız, Peygambere bakışınız, hayata bakışınız, bunlarla ilgili bir tashih süreci gerekiyor. Ne yapmak lazım? Söylediğiniz gibi Kur’an-ı yeniden yorumlamak lazım, Kur’an-ı yeniden tanımlamak lazım, yorumlamaktan önce tanımlamak lazım. Kur’an’ı tanımlarken Müslümanların klasik tanımları her türlü Kur’an’la ilgili değişikliğe mânidir. Yani Kur’an Allah kelamıdır, ebedidir, ezeldir, her zaman bağlayıcıdır, bazı hükümleri şarta zamana bağlıdır. Mesela cihatla ilgili hükümleri neye bağlıdır? Saldırıya maruz kalmamıza bağlıdır vesaire gibi yorumlayabilirsiniz ama onun dışında başka türlü bir yoruma çok açık değildir. Ne yapmak lazım? O zaman Kur’an-ı yeniden tanımlamak lazım. Kur’an-ı yeniden tanımlamak için de İslam tarihinde tek bir mezhep vardır yani Kur’an-ı bugün Batılıların anladığı şekilde yorumlayabilmeniz için Kur’an’ın tanımını yapan tek bir mezhep vardır, o da işte Mutezile mezhebidir. Mutezile mezhebine göre Kur’an zamana indirilmiştir, mahluktur yani yaratılmıştır, o ana yaratılmıştır. Oradan hareketle ne yapabilirsiniz? 1400 yıl önce yaratılmış olan bir metin bugün için bağlayıcı değildir. Ahlaki esaslarını bağlayıcı olarak alırsınız, işte belki imanla ilgili temel esaslarını bağlayıcı olarak alırsınız ama öbür esaslarını almanız gerekmez gibi... Mutezile mezhebi üzerinde yeni bir İslam inşası çalışmaları var. Ama tabii, bu tür faaliyetler halkın kabulüne bağlıdır yani Müslüman toplumun kabulüne bağlıdır. Yeni Avrupa’da insanlar Müslüman olur, böyle bir mezhebi kabul ederlerse bir şey söylemeniz mümkün değildir.

Mesela, ben yurt dışındayken gelip işte “Camilerde artık Flamanca vaaz edin.” diyorlardı, “Flamanca hutbe okuyun.” diyorlardı. Ben de diyordum ki: “Flamanlar Müslüman olduklarında Flamanca hutbe okusun, vaaz etsinler, biz bir şey demeyiz ona.” Hatta bir tane de cami aldık, Flamanlara hediye ettik. Flamanlar orada hutbelerini, vaazlarını Flamanca yapıyorlardı ama Türklerin olduğu camide niye biz Flamanca vaaz edelim, hutbe okuyalım? Arapların olduğu bir camide niye Flamanca vaaz edip, hutbe okuyalım? Yahudilerden bunu istiyor musunuz? Yok. Ortodokslar var, Rus Ortodokslar var, Yunan Ortodokslar var, onlardan istiyor musunuz? Yok. E, bizden niye istiyorsunuz diye karşı argümanlar getirebiliyorduk yani burada da durum aynıdır. Yani mevcut Müslümanları bu şekilde ikna etmeleri mümkün değil, yeter ki bizim oradaki Müslüman kuruluşlarımız bu işe sahip çıksınlar ki çıkıyorlar.

BAŞKAN – Almanya’daki proje bu mu?

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Almanya’daki proje aynı projenin bir parçasıdır. Yani Kur’an’ın içeriğini nasıl boşaltacaksınız, önce onun tanımını değiştirmeniz lazım.

Sünnetle ilgili maalesef problem yok çünkü sünnet, biliyorsunuz Türkiye’de de bazı gruplar, Peygamber, hadis ve sünnetle ilgili... Hadisten ziyade esas olan sünnet çünkü Peygamber’in yaşayış şekli... Onunla ilgili işte her alanda değişiklik yapılabileceğine dair fetvalar çıkmaya başladığı için asıl bağlayıcı olan, Şu anda Kur’an-ı Kerim’dir. Kur’an-ı Kerim’in bağlayıcılığı yani Kur’an-ı Kerim’in şu andaki Müslüman inancı içerisindeki yeri değiştirilirse ancak yeni bir Avrupa İslam’ı oluşur diye böyle bir çalışmaları var. Buna karşı ne yapılabilir? İşte, buna karşı yapılabilecek olan, toplumun imanını, inancını muhafaza etme çalışmalarıdır yani doğru bilgiyi verme çalışmalarıdır ve bunu da deşifre etmektir. Şu anda bizim yaptığımız odur, bunu deşifre etmeye çalışıyoruz. kurulmuş olan ilahiyat fakülteleriyle ilişkilerimizi asgaride tutuyoruz. Nedir, oraya giden çocuklarımıza sahip oluyoruz: Hukuki olarak oraya meşruiyet kazandıracak herhangi bir iş yapmıyoruz Diyanet olarak. Bize bağlı kurumlar da yapmıyor ama ne yapıyoruz, dediğim gibi, orada okuyan çocuklara sahip çıkmak için...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Affedersiniz, bu ilahiyat fakülteleri bizdeki ilahiyat fakülteleri algısıyla İslam dini öğretileri ağırlıklı mı, yoksa teoloji fakülteleri olarak tüm dinler için de mi...

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Yok, yok, sadece İslam ilahiyatı yani hadisler, fıkıh, kelam okutuyorlar aynen, aynı usulle okutuyorlar ama kendi üniversiteleri içerisinde, kendilerinin tayin ettikleri hocalarla. Tabii, orada bazen böyle itikatla ilgili karşılaştığımız bir problem olduğunda çok ciddi tepkiler veriyorlar. Bazı konular oldu, mesela ahiret inancını inkâr eden bir adam ilahiyatta bir kürsüdeydi, çok ciddi tepki verdik ama Cumhurbaşkanlığına sahip çıktı enteresan bir şekilde. Görevinden alınması gerekiyor yani bizim tepki verdiğimiz bir hocanın ilahiyat fakültesinde hocalık yapmaması gerekiyor hukuken, Avrupa hukuku açısından. Çünkü, din eğitimi veren kurumlara cemaatlerin tesiri var orada. “Arbeit” dedikleri şûralar var, şûralarda bizler üyeyiz ama ne kadar tepki verirsiniz verin, Cumhurbaşkanlığı özel olarak sahip çıktığı için görevden alamadık fakat etkisi sınırlandırıldı, özür diletildi kişiye. Yani, fikirlerinin yanlış olduğu, haddini aşan ifadede bulunduğu iddia edilerek geri özür diletildi. Yani, orada arkadaşlarımız, akademimiz bilhassa çok ciddi takip ediyor bu konuları, orada iyi bir ekibimiz var Allah’a şükür. Tabii, bununla ne kadar ilgili bilemiyorum ama yani Müslümanları atmak mümkün değil. Yahudilere soykırım yaptılar, yine bitmedi, hâlen Yahudiler kurumsal olarak mevcutlar. O hâlde, Avrupa’ya uygun bir Müslüman meydana getirelim çabasıdır. Bununla ilgili, söylediğim gibi, gayretlerimiz devam ediyor fakat esas, asıl bu fikrî entelektüel bir tartışma hâline gelirse –ki hâlen gelmedi, hâlen daha bir niyet aşamasındadır- tüm dünyadaki Müslüman entelektüeller, buna ciddi tepki verirler diye düşünüyorum.

Evet, Müslümanların eğitimi önünde yasal bir engel hiçbir yerde yok Avrupa’da çünkü ayrımcılık yasalarında mümkün değil şu andaki hukuki durumdan dolayı ve o hukuki durum da birçok yerde bizim işimizi kolaylaştırıyor, önümüzü açıyor. Fakat, ne var, ekonomik engeller var, doğru söylüyorsunuz çünkü Türkler olsun, diğer Müslümanlar olsun, Avrupa’ya göç edenler genellikle ekonomik olarak zayıf insanlar. Mesela, Türkiye’den Avrupa’ya gidenlerin çoğu kendi şehirini görmeden Avrupa’ya gitti. Şöyle düşünün: Ankara’nın bir kasabasından, Kazan’dan veyahut da Şereflikoçhisar’ın bir köyünden bir vatandaş Avrupa’ya gittiyse Ankara’yı görmeden gitti. Yani, buradaki kültürel yapıyı almadan oraya gittiği için oradaki topluma entegre olması, çocuğunun eğitimine ehemmiyet vermesi... Ki çok önemlidir, ailelerin çocuklarının eğitimine ehemmiyet vermesi çok önemlidir. Bu, şu anda Avrupa’da sifra yakındır.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Önce dönere gitsin, inşaata gitsin, para getirsin.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Söylediğiniz gibi yani bir an önce gitsin... Çünkü şöyle düşünün: Liseyi bitirdiğinde çocuğa maaş veriyor Avrupa devletlerinin birçoğu, işsizlik maaşı veriyor. Liseyi bitirdikten bir sene sonra eğer üniversiteye gitmiyorsa çocuğa işsizlik maaşı veriyor. E, adam beş altı sene okuyacak. Bizimkilerin hesabı iyidir; 12'yle çarpıyor, "Ayda şu kadar para alıyor, beş sene para verip onu okutacağım, şu kadar zararım olacak." diyor, topluyor, 100 bin euro, 200 bin euro gibi bir para çıkıyor, "Mühendis olsa bunu kaç senede kazanacak?" diyor. Onun topluma kazandıracağı sosyal getirileri hesaplamadığı için, aileyle ilgili getiriyi hesapladığı için orada bir kâr-zarar dengesi kuruyor -yani müşahede ettiğim, bizzat konuştuğum için çok rahatlıkla söyleyebiliyorum- ondan sonra çocuğu okuldan alıyor. Ama, biz şu anda, son dört beş yıldır başlattığımız, üniversite tanıtım günleri yapıyoruz.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Tam da kastettiğim bu, Hocam -arkadaşlardan da özür diliyorum- Batı'yı tamamen bizi engelleyen ve dinimize karşı bir pozisyon... Burada bir öz eleştiri kültürü de lazım. Az önce bahsettiğiniz, köyünden direkt oraya gidenin gettolaşma süreci... Yani, o burada kalsa ailesiyle beraber, Türkiye'deki son otuz yıldaki sosyal değişmeye dâhil olsa Almanya'da, İsviçre'de yaşadığı hayattan çok daha, zihinsel mantalite, tutum, davranış olarak, önde olacak. Benim Batı'daki, Avrupa'daki vatandaşlarımız arasındaki gözlemlerim, onların köyde bıraktıklarından daha gerideler. İstisna, entegre olup cemiyet hayatına giren müteşebbisler hariç ama alt kültür grubu olarak kol gücüyle çalışan arkadaşlar genel anlamda Türkiye'nin arkasında kalmışlar ve arkaik bir dönem yaşıyorlar. Bunların farkındalığını artırarak bilinç düzeyiyle Batı toplumuna entegre ve eğitim ve akademik çalışmalarla motivasyonları noktasında da, az önce dediğiniz gibi, üniversite günleri vesaire gibi konular çok daha önem arz edecek galiba.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Kesinlikle haklısınız. Yani, gittiğinizde ilk gördüğünüz odur. Mesela Türkiye'de iç göç vasıtasıyla yüzde 75'imiz şehirlî. Bu vatandaşlarımız gittiğinde yüzde 75'i köylüydü Türkiye'nin. Gecekondu bile olsa, kenarlarda yaşasa bile o şehir kültürüne alışıyor ama oradaki vatandaşımız dili, dini, kültürü farklı bir ülkeye gittiği için kendisini korumak için kapatmış tamamen.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Aynen.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Hani, bazen bizlere, oradaki din görevlilerine, müşavirlere, ataşelere ailelerle ilgili problemler de gelir. Yani, vatandaş bütün problemlerini getirir. Öyle enteresan ki kırk elli yıl önceki Türkiye'deki gelin-kaynana ilişkisi bile hâlen devam ediyor birçok yerde. Yani, Türkiye'de şu anda vatandaşın eğitimle ilgili bilinçlenmişlik seviyesinin çok gerisinde Avrupa. Onun için biz ne yapıyoruz, işte, ailelerin bunun ehemmiyetini anlatacak faaliyetler yapıyoruz, neredeyse tüm hutbelerde, vaazlarda eğitimin ehemmiyetini anlatıyor arkadaşlarımız. Öğrencileri topluyoruz, mesela bir bakan varsa, Türk milletvekili varsa, doktor varsa, hâkim varsa, avukat varsa bunlara konuşma yaptırıyoruz ve böylece teşvik etmeye çalışıyoruz ama daha alınacak çok yol var. Yüzde 1 de çok ciddi bir istatistiktir . Yani, gerçekten, ancak yüzde 1 bile bazı bölgeler için çoktur Türklerin üniversiteleşmesi noktasında.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Demek ki burada Batı'nın bir engellemesi yok, orada engel biziz.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN – Hayır, hayır. Bir engel var ama, görülmeyen bir engel var. Birincisi bizden, ikincisi de okullarda -dil farkından kaynaklanıyor galiba- çocukların başarısı ilkökul ve ortaokuldayken daha tam adapte olamadıkları için genel lise dedikleri üniversiteye, açık liselere gidecek kabiliyeti gösteremiyorlar bazen. Bunda öğretmenlerin de rolü olan yerler var, ırkçı öğretmenlere denk gelenler var.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Belki orada teknik alan ile kol gücüne teşvik ediliyorlar onlar, yukarıya gitmiyorlar.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

– Yani, biraz daha teknik okullara gidin diye teşvik ediyorlar ama teknik okulların da önü çok zeki olan öğrenciler için yukarıya açıktır. Zaten şu anda üniversite okumuş, belli alanlara gelmiş çocuklarımız da çok zeki çocuklardır. Yüzde 1 nispetinde çok zeki çocuklardır. Ama iyi bir gelişme var. Mesela şöyle düşünün: Bu eğitim alanına girer mi bilmiyorum ama bizim Avrupa’daki Kur’an kurslarımız ve din eğitim veren usullerimiz vardır. Buralara gelen çocukların velileri çocuklarıyla hiç ilgilenmez. Neredeyse siz toplarsınız çocukları ya da dedesi medesi varsa getirir. Veliler çok ilgilenmiyor yani Kur’an kursuyla bile ilgisi azdır. Şu anda, mesela, nereden baksanız, Avrupa’da 100 bine yakın, 150 bin civarında çocuk bizim yaz kurslarımıza devam eder. Bunların çoğu din görevlilerinin ve dernek başkanlarının gayretleriyle gelir, yoksa aileler eğitime çok fazla ehemmiyet vermiyorlar. Orada bir zihin dönüşümüne ihtiyaç var.

Tabii, maalesef, çok az olsa da Türklerden de İŞİD’e katılanlar var. Şimdiye kadar Almanya’da sadece bir camimizde yapılan sohbetle, dışarıdan birinin yaptığı sohbetle 1 kişinin İŞİD’e katıldığı tespit edildi. Dernek başkanı hemen istifa etti, değiştirildi. Ama, Türklerden Arap camilerine giderek, bilhassa selefist camilere giderek İŞİD’e katılanlar var. Onlara da fiilen, hukuken ya da başka yolla mâni olmanız mümkün değil. Tek bir yolu var bunun. Eğer ailesi, velisi bize haber verirse... Ki örnekleri çoktur bunun, “Ya, benim çocuğumda değişik görüşler var, farklı davranıyor.” diye... 15-16 yaşındaki çocukları -bizim talimatımız vardır- hocalarımız özel olarak alır, ilgilenirler. Böyle kurtardığımız çok çocuğumuz vardır ama haberimiz olmadan, söylediğiniz gibi, bilhassa selefist Arap camilerinden İŞİD’e katılan az sayıda da olsa Türk genci, maalesef, var.

Resmî görüşmeler... Diyanet İşleri Başkanlığı olarak resmî görüşmeler yaptığımız bazı ülkeler var. Mesela bunlardan bir tanesi Fransa’dır. Her sene 2 defa Cumhurbaşkanı ve Dışişleri Bakanının danışmanlarının dâhil olduğu, Diyanetten de bizim başkan yardımcısı veya benim birkaç uzmanla gidip katıldığımız periyodik toplantılarımız var. Orada her türlü konuyu tartışıyoruz, her türlü konuyu konuşuyoruz. Fakat, onun dışında diğer ülkeler bizi doğrudan muhatap almak istemiyorlar. “Biz bir devletiz, devletin bir kurumu Diyanet, Avrupa mantalitesine bu ters.” diyorlar, onun için muhatap almak istemiyorlar. Ama, Fransızlarla böyle bir iletişim kurulmuş, o devam ediyor, altı ayda bir toplanıyoruz. Fakat diğer ülkelerde de yaptığımız nedir? Oradaki sivil toplum örgütlerimiz, işte, DİTİB’ler, vakıflar aracılığıyla muhatapız. Yani, tüm şeylerde, her alanda bulunmaya gayret ediyoruz, dinî ve sosyal alanlarda bulunmaya gayret ediyoruz ama, dediğim gibi, doğrudan biz buradan Diyanet İşleri Başkanlığı olarak değil ama oradaki beraber çalıştığımız vakıflarımız.

Avrupalılarda bir şey vardır -yani muhtemelen siz de müşahade etmişsinizdir- devleti temsil eden insanların -müşavir, ataşe de dâhildir buna- oradaki dinî hususlara müdahale etmesine kesinlikle karşıdırlar. Son sekiz yıldır Almanya’daki müşavirimize biz diplomatik pasaport alamıyoruz; Büyükelçiliğimizin, Dışişleri Bakanlığımızın bütün gayretlerine rağmen diplomatik pasaport vermiyor. Diyor ki: “Eğer burada dinî işlere katılacaksa, DİTİB’e Başkanlık yapacaksa diplomat olamaz.”, vermiyor. Bu yavaş yavaş diğer ülkelere de sirayet edecek; onu önlemek için de biz şimdi ne yapıyoruz? Vakıflarımızda çok iyi yetişmiş elemanlarımız var Allah’a şükür, birçoğunda var, onları öne çıkarıyoruz yani onlar sivil toplum örgütü olarak muhatap oluyorlar Avrupalı işle ilgilenenlerle. Ve ciddi anlamda birçok konuda da böyle önlem almış oluyoruz.

Burka konusu, tabii, terörle ilgili olabilir ama hiç burkallı olarak terörist faaliyet yapan yok şimdiye kadar yani hiçbir bombalı intihar eylemcisi burka giyerek gitmiyor. Bu, sadece bir şeydir yani Afganistan’dan başlamış olan, Afganistan’la ilgili o algıdan -burkallı bir hanım algısı vardır basında, biliyorsunuz, “Afganlı” dediğiniz öyle bir algı vardır- oradan başlayan, yine Müslümanları adam etmekle ilgili bir hadise. Yani, pardösü, başörtüsü burkaya göre daha moderndir, onu da biraz daha modernleştirdiğinizde Avrupalı olursunuz. Galiba onunla ilgili oradan başlamış; önce burkayı

yasaklayıp -genel olarak, toplumsal alanda- daha sonra belki başörtüsüyle ilgili yasak gelir. Eskiden kızdığımız zaman Türkiye'yi örnek veriyorlardı, Allah'a şükür şimdilik örnek veremiyorlar. Yani, "Niye baş örtüsünü yasaklıyorsunuz?" deyince "Siz de yasaklıyorsunuz." diyorlardı, şimdi böyle bir örnek veremiyorlar son zamanlarda.

Evet, eksik kaldı mı Sayın Vekilim?

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Estağfurullah.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

- Yani, önümde aldığım notlarla ilgili...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Yok, bunlar... Daha sizinle işimiz çok.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

- Tabii, tabii. Onu da söyleyeyim: Yani, bizim şu anda Avrupa'nın her yerinde -işte, önümde belgeler de var, bunu da Başkanımıza takdim edeceğim- çok ciddi bir ağımız var. İstedığımız meselelerle ilgili bilgi temin etmekte... İşte, bize pazartesi yazı geldi ve hemen, iki gün içerisinde bölgelerindeki gerekli bilgileri topladılar; onlar da son bilgiler, dosyamda. Yani, bir: Bu ayrımcılıkla mücadele meselesinde... Yasalar çıkacağı zaman zaten bizim arkadaşlarımız hemen ayağa kalkıyorlar orada. Onlarla da, o zaman bir iletişim ağı kuralım Avrupa'yla -direkt olabilir, bizim üzerimizden de olabilir- sizi bilgilendirmek, yapılacak işlerle ilgili ortak çalışma yapmak için çok faydalı olur bizim için. Yani, çok ciddi bir destek olur Meclisimizin, böyle bir komisyonun bize destek vermesi, yardımcı olması, beraber çalışması.

BAŞKAN - Hocam, teşekkürler. Tam bu noktada -vakit de epey geçti ama- yani sizin üzerinizden çalışmaları biraz daha yoğunlaştırmak mümkün ama daha ziyade belli alanlara... Mesela az önce dediniz ki: "İslam karşıtlığı suç olarak Alman mevzuatına girdi." İşte, yasal anlamda birçok neden var bu işi körükleyen, hatta yani yasama anlamında da var, yürütme anlamında da, yargı anlamında da, biz tam da bunlara biraz daha odaklanmak istiyoruz, Sayın Başkanımızın da bu anlamda bir düşüncesi var açıkçası. O düşünce kapsamında biz de böyle derinlemesine bir "Yasamada neler neden oluyor?" ve bu anlamdaki gelişmeleri yakinen izlemek ve irdelemek istiyoruz. Tam, işte, bu noktada da siz de "İslam karşıtlığı suç olarak Alman yasasına girdi." dediniz yani müspet bir örnek de var demektir bu.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

- Tabii, tabii. Yeni olmakla birlikte...

BAŞKAN - Bunun bütün ayrıntılarını almak isteriz açıkçası yani ne zaman girdi, işte, tam anlamı ne, yani nasıl formüle edildi de bu hangi mevzuata, nasıl girdi? Mesela bu konuları da irdeleyebilirsek iyi olur diye düşünüyorum.

Ayrıca, Hocam, bu Diyanet İşleri Başkanlığının dışında, bu Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün dışında DİTİB'i de dinlememizde fayda olabilir diyorsunuz, değil mi? Sizden bağımsız olarak onlar da...

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

- Dinlemenin dışında yapacağınız faaliyetle ilgili bir ağ kurarız, iletişim ağı koordinasyonu kurarız.

BAŞKAN - Orada, evet.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

- Yani, mesela bize ulaştıkları gibi size de derler ki: "Sayın Vekilim, şu alanda bir çalışma yapacağız. Bize ne gibi destekte bulunabilirsiniz?" veya "Haberiniz olsun." olabilir.

BAŞKAN - Evet.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN

- Yani, özel olarak dinlemek isterseniz, tabii ki, memnun olurum.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Yok. Burada Sayın Vekilimin, Başkanımızın ifade ettiği örnek yerinde. Biz hep talepkâr ve şikâyetçi konumuyla Batı'yla temas ediyoruz galiba ama bunu çıkartmış olan Parlamente'ye Komisyon olarak bir teşekkür mektubu gönderebiliriz, evet.

BAŞKAN - Evet.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Mesela.

Şimdi, şöyle: Bu bir Parlamento kararı değil. Şimdi, suçların skalaları var ya, suç skalasına yani isim olarak "İslam karşıtlığı" girdi, sadece o, yoksa bir yasa değil.

BAŞKAN - Ha, evet, siz aynen tabi...

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Tamam, biz onu...

BAŞKAN - "İslam karşıtlığı" suç olarak Alman mevzuatına eklendi." dediğiniz için...

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Mevzuat dediğim o yani mevzuat "yasa" değil.

BAŞKAN - Tamam, tamam.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Biz o mevzuata ilgi tutarız. Olumlu bir gelişme görürüz, bunu yasalaştırmalarını talep ederiz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Olabilir, ben arkadaşlarıma söyleyeyim, metin olarak size göndersinler. Ama burada şu: Biz çoktandır uğraşıyoruz buna tüm Avrupa ülkelerinde fakat Avrupalılar diyor ki -antisemitizm var, antisemitizm daha önceden olmuş fakat-: "Şu anda Avrupa yasalarındaki ayrımcılık ve ırkçılıkla mücadele hakkındaki tüm kanunlar sizin her işinizi görür." Yani ayrı bir isim vermeye yanaşmıyorlardı. İlk defa böyle bir istatistiğe gidilmiş. Onun ben daha detaylı bilgilerini alıp size iletebilirim.

BAŞKAN - Bizim araştırma merkezimizin de bu son günlerde yapmış olduğu, özellikle "kurumsal İslam karşıtlığı" anlamına gelebilecek çalışmaya ilişkin bir örnek var. Size de bırakalım bir tane ondan, belki birtakım ip uçlarına -çok derinlemesine bir araştırma değil ama- rastlamak mümkün olabilir düşüncesiyle.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Mesela ırkçı kurumlar o kadar çok ki Avrupa'da. İrkçilikle mücadele kurumları da çok. Mesela MRAX gibi bazı ırkçılıkla mücadele kurumları var, STK, biz onlarla beraber çalışırız zaten Hollanda'da, Almanya'da, Belçika'da ama ırkçılık kurumları maalesef çok.

BAŞKAN - Evet.

Ayhan Bey, söyleyeceğiniz bir şey var mı?

AYHAN BİLGİN (Kars) - Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN - Hulusi Ağabey?

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) - Yok.

BAŞKAN - İsmail Bey?

İSMAİL AYDIN (Bursa) - Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Ruhi Bey? Eğer yoksa...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Ben teşekkür ediyorum ama bu ilişkinin dinamik devam etmesi taraftarıyım.

BAŞKAN - İnşallah.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Zaten başlangıçtan bu tarafa kastımız: Bu işin tarihi, akademik, entelektüel birimi Türkiye’de var; biz sonuç adımlarını atma noktasında kurumların bizi beslemesini talep ediyoruz.

BAŞKAN - Eyvallah.

Peki, muhtemelen bayramdan sonra bir başka toplantıyı gerçekleştirebileceğiz. Eğer dinlemeye ilişkin bir önerimiz varsa...

Evren, sen bir liste hazırlamıştın. O listeye bakalım, arkadaşlarla konuşalım, mutabık kalabileceğimiz...

Yurtdışı Türkler Başkanlığını dinleyelim diye bir düşüncemiz var arkadaşlar. Sizce de uygunsa Yurtdışı Türkler Başkanlığını bu anlamda enine boyuna, hangi alanlara ilişkin bize hazırlık yapmalarını da onlara daha önceden -yani Diyanet İşleri Başkanlığındaki gibi son anda haber vererek değil ama- hangi alanlara ilişkin hazırlık yapacaklarını da söylemek suretiyle, inşallah, dinleyelim.

Peki, Hocam, tekrar teşekkür ediyoruz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Başkanım, ben teşekkür ediyorum. Bu son 2015-2016’yla ilgili raporlar da burada.

Bir de, bizim yurt dışından gelen bütün bilgilerle oluşturduğumuz bir Dini Gelişmeler Raporu’muz var, 4 bin civarında akademisyen ve görevliye gidiyor. Eğer isterseniz mail ortamında bunları size de gönderebiliriz.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Bu sunumuzu da mail ortamında alalım.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Bunları da size bırakabilirim Sayın Başkanım, arkadaşlar istifade ederler, ülke ülke detaylı raporlar bunlar. Arkada da gelişme şeyi var.

BAŞKAN - Peki o zaman, tekrar teşekkür ediyoruz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ HALİFE KESKİN - Biz teşekkür ediyoruz fırsat verdiğiniz için.

BAŞKAN - Ve toplantıyı şimdilik bitiriyoruz.

Kapanma Saati: 12.38

